

НАРЕДБА 22 от 13.10.2003 г. за условията и реда за вземане на проби от храни

Издадена от министъра на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 93 от 21.10.2003 г.

Библиотека закони - АПИС, т. 9, р. 6, № 930

Раздел I Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определят условията и редът за вземане на проби от храни, произведени в страната или от внос, за извършване на лабораторни анализи за целите на държавния контрол върху храните.

Чл. 2. (1) Представителите на органите на държавния контрол могат да вземат проби от храни при провеждане на контрол в обектите за производство и търговия с храни.

(2) Проби от храни се вземат и в следните случаи:

1. при сигнали за наличие на опасни и некачествени храни на пазара;
2. при разследване на възникнало хранително заболяване;
3. при съмнение за замърсяване на храни вследствие природни бедствия, промишлени аварии и други извънредни инциденти;
4. при провеждане на съдебни експертизи;
5. по молба на физически и юридически лица.

(3) Когато храните са явно негодни за консумация и заинтересованото лице няма писмени възражения по това заключение на държавния инспектор, проби от храните за извършване на лабораторни анализи не се вземат.

Чл. 3. (1) Когато при вземане на проби се установи, че храните пряко или косвено застрашават здравето на хората, държавният инспектор с писмено предписание спира реализацията им до получаване на резултатите от лабораторните анализи.

(2) Не се разрешава вземане на проби и извършване на анализи от други контролни органи или от физически и юридически лица от спрените за реализация храни по ал. 1.

(3) Предписанието за спиране на реализацията на храни по ал. 1 подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство .

Чл. 4. (1) Вземането на проби от храни се извършва от държавен инспектор в присъствието на заинтересуваното лице или на негов представител.

(2) За взетите проби се съставя протокол, подписан от държавния инспектор, взел пробата, и от присъствалото заинтересовано лице или неговия представител, в три екземпляра по образец съгласно приложение 1. Първият екземпляр от протокола се представя заедно с пробата в лабораторията, която ще извършва изследванията, а другите два са съответно за държавния инспектор и за заинтересованото лице.

Чл. 5. (1) Пробите от храни, взети за извършване на лабораторни анализи за целите на държавния контрол, се предоставят безплатно на държавния инспектор след оформяне на протокола по чл. 4, ал. 2 .

(2) В случаите по чл. 2, ал. 2, т. 5 лицата заплащат извършването на лабораторните анализи.

Раздел II

Условия и ред за вземане на проби

Чл. 6. (1) Всяка проба за извършване на лабораторен анализ се взема от определена партида храна.

(2) Преди вземането на пробата държавният инспектор определя партидата на храната и извършва:

1. външен оглед на партидата;

2. оценка за съответствието на партидата храна с придружаващата я документация;

3. оценка за състоянието на опаковките на храната от партидата;

4. органолептична оценка на храната - външен вид, цвят, мирис, консистенция, наличие на примеси;

5. оценка на условията, при които се съхранява партидата храна.

(3) Резултатите от огледа и оценката на партидата се вписват в протокола за вземане на проби.

(4) С протокола по ал. 3 държавният инспектор определя повода, целта и вида на изследването.

Чл. 7. (1) За целите на държавния контрол се взема двойна проба от храните.

(2) Пробите се вземат по реда на Българските държавни стандарти (БДС) - БДС, БДС EN, БДС EN ISO, БДС ISO, или по ред, определен с нормативен акт.

(3) В случаите, когато не е определен специален ред за вземане на проби по ал. 2, при вземането на проби се спазва следната последователност:

1. вземат се части от партидата, които формират обща проба;

2. от общата проба след смесване, разместване, разбъркване или хомогенизиране се взема средна проба;

3. от получената средна проба се формира двойна лабораторна проба, съставена от две равни части.

Чл. 8. (1) Количеството на пробата се определя от целта на изследването и видовете лабораторни анализи.

(2) Пробите се вземат в минималния размер за извършване на анализите съгласно приложение № 2, освен ако със стандарт или нормативен акт не е определено друго.

Чл. 9. (1) Проби от храни се вземат при спазване на изискванията на приложение 3, освен ако не са предвидени със стандарт или нормативен акт специални правила и техника за вземане на проби.

(2) Пробите от храни се вземат по начин, недопускащ допълнително замърсяване.

Чл. 10. При вземане на проби от храни се използват прибори, инструменти и съдове, които отговарят на изискванията, посочени в приложение 4.

Чл. 11. (1) Вземите проби се опаковат и маркират по начин, който осигурява запазване на тяхната идентичност.

(2) Когато храните са в промишлени опаковки, взетите от тях проби се поставят в полиетиленови или хартиени пликове, буркани, бутилки или други подходящи опаковки, в зависимост от характера и консистенцията на храната, както и от вида на анализа.

(3) При затваряне на плика с пробата отворът му се прегъва няколко пъти и се фиксира с помощта на залепващи ленти или други средства, осигуряващи надеждно запазване на пробата. Върху плика се поставя етикет, който обхваща мястото на залепване.

(4) Съдът с пробата се затваря с подходяща капачка или запушалка, след което мястото на затваряне се обвива с чиста хартия и се завързва по подходящ начин. Върху хартията се залепва етикет, който обхваща мястото на завързване.

(5) Информацията върху етикета на опакованите проби по ал. 3 и 4 се отбелязва по ясен и четлив начин и съдържа следните данни:

1. наименование на органа на държавен контрол;
2. наименование на обекта, от който е взета пробата;
3. наименование и количество на пробата;
4. вид на опаковката на храната;
5. вида на изследването, за което е предназначена пробата;
6. дата и час на вземане на пробата;
7. име и подпис на заинтересованото лице или неговия представител, присъствал при вземане на пробата;
8. име и подпис на държавния инспектор, взел пробата.

Чл. 12. (1) Повторно вземане на проби от храни от една и съща партида се допуска, ако:

1. количеството на взетата проба се окаже недостатъчно за извършване на анализа;
2. се налага извършване на повторни изследвания поради неточно извършване на анализа по причини, свързани с използваната апаратура;
3. възникне необходимост от извършване на допълнителни изследвания;
4. се получат разлики в резултатите на изследваните части на двойната проба.

(2) Повторното вземане на проби се извършва по реда на извършване на първоначалното вземане на проби.

Чл. 13. (1) В случаите по чл. 2, ал. 2, т. 5 проби от храни могат да бъдат взети, транспортирани и представени в лабораторията за извършване на лабораторен анализ от заинтересованото лице или негов представител.

(2) Резултатите от изследванията по ал. 1 се отнасят само за представената проба.

Раздел III

Ред за доставяне и приемане на пробите в лабораторията

Чл. 14. (1) Вземите от държавните инспектори проби храни се изследват в акредитирани лаборатории на съответния орган на държавен контрол.

(2) Когато в една лаборатория не могат да бъдат извършени всички необходими лабораторни анализи, органите на държавния контрол могат да:

1. изпратят проби в друга акредитирана лаборатория на същото ведомство;
2. възложат извършването на изследване на проби в акредитирана лаборатория извън ведомството.

Чл. 15. (1) Вземите проби храни се транспортират и представят на лабораторията от държавния инспектор, взел пробата.

(2) Пробите от храни се транспортират по начин, който осигурява запазване на тяхната идентичност и целостта на опаковките им.

(3) Проби от храни, за които има съмнение, че съдържат опасни микроорганизми, се транспортират по начин, който не позволява разпространение на микроорганизмите.

(4) Проби от храни, взети по повод на възникнало хранително заболяване, и проби от бързоразвалящи се храни се транспортират по най-бърз начин до лабораторията в изотермични съдове или хладилни чанти.

Чл. 16. (1) Представените в лабораторията проби се завеждат в дневник, в който се вписват следните данни:

1. кодов номер на пробата;
2. дата и час на получаване на пробата;
3. номер на протокола за вземане на проби;
4. вид на храната;
5. дата на производство;
6. количество на пробата;
7. производител и неговия адрес;
8. технологична документация за производство на храната (БДС, ТС, ТД) или внос;
9. цел на изследването;
10. вид на изследването;
11. име и подпис на лицето, взело пробата.

(2) Анализите на проби от бързоразвалящи се храни и проби от храни, взети в случаите по чл. 2, ал. 2, т. 1, 2 и 3, започват незабавно.

(3) За постигане целта на изследването началникът на лабораторията може да разшири обхвата на анализите, определени от държавния инспектор, в протокола за вземане на проби.

Чл. 17. (1) В лабораторията се извършва изследване на едната част от постъпилата двойна проба от храната. Другата част от двойната проба се съхранява за контролна експертиза при условия, които осигуряват запазване на първоначалното ѝ състояние.

(2) Ако в 14-дневен срок след връчване на протокола от лабораторните изследвания на заинтересованото лице не постъпи искане от него за извършване на контролна експертиза, втората част от двойната проба се унищожава.

(3) За унищожените проби се води дневник, съдържащ следните данни:

1. наименование на органа на държавен контрол;
2. наименование на лабораторията;
3. лабораторен код на пробата;
4. дата на постъпване в лабораторията;
5. вид на храната и количество на пробата;
6. наименование на обекта, от който е взета пробата;
7. номер на протокола от изследването;
8. начин на унищожаване;
9. име и подпис на лицата, извършили унищожаването.

Раздел IV

Изготвяне на протокол за извършени лабораторни анализи

Чл. 18. (1) Лаборатория, акредитирана по БДС EN 45004, след извършване на анализ на проби от храни изготвя протокол за контрол и сертификат за контрол.

(2) Лаборатория, акредитирана по БДС EN ISO 17025, след извършване на анализ на проби от храни изготвя протокол за изпитване и заключение съгласно приложение 5 за съответствието на резултатите с нормативните актове.

(3) Когато пробите са взети по реда на чл. 2, ал. 1 и ал. 2, т. 1, 2, 3 и 4, протоколът и сертификатът или протоколът и заключението по ал. 1 и 2 се изготвят в по 3 екземпляра, единият от които остава в лабораторията, а другите два се връчват на държавния инспектор, взел пробата. Държавният инспектор връчва един екземпляр на заинтересованото лице или негов представител в обекта, от който е взета пробата.

(4) Когато пробите са взети по реда на чл. 2, ал. 2, т. 5, протоколът и сертификатът или протоколът и заключението по ал. 1 и 2 се изготвят в по два екземпляра, единият от които остава в лабораторията, а другият се връчва срещу подпис на заинтересованото лице или негов представител.

Чл. 19. (1) В срок до три работни дни от получаване на протокола и сертификата или протокола и заключението заинтересованото лице може да оспори резултатите от лабораторните анализи и да поиска извършване на контролна експертиза на втората част от двойната лабораторна проба.

(2) Контролната експертиза по ал. 1 се извършва след писмено заявление на заинтересованото лице, подадено чрез ръководителя на органа на държавен контрол, извършил изследването, до висшестоящия орган на държавен контрол.

- (3) Висшестоящият орган на държавен контрол разпорежда извършването на контролна експертиза в акредитирана лаборатория, различна от лабораторията, извършила първоначалното изследване.
- (4) По желание на заинтересованото лице контролната експертиза може да се извърши в присъствието на негов представител.
- (5) Резултатите от контролната експертиза са окончателни и не подлежат на оспорване.

Чл. 20. Собственикът на храната е отговорен за правилното ѝ съхранение до получаване на протокола, сертификата и заключението от контролната експертиза.

Чл. 21. Когато контролната експертиза потвърди първоначалните резултати на органите на държавния контрол, лицето, поискала извършването ѝ, заплаща нейната стойност.

Чл. 22. (1) Когато резултатите от лабораторните изследвания потвърждават съответствието на храната с нормативните актове, държавният инспектор проверява храната за настъпили промени по време на спирането и писмено отменя даденото предписание по чл. 3, ал. 1 в 3-дневен срок от датата на получаване на резултатите.

(2) Ако при лабораторните изследвания се установи, че храната не съответства на нормативните актове, държавният инспектор предлага да бъде издадена заповед за преработка, използване за други цели в преработен или непреработен вид или унищожаване на храната.

(3) Заповедта по ал. 2 се издава от ръководителя на съответния орган на държавен контрол.

(4) Заповедта по ал. 3 подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство .

(5) Обжалването на заповедта по ал. 4 не спира изпълнението ѝ.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. "партида" е няколко единици от храна, предназначена за продажба, произведени и опаковани при еднакви условия, които имат идентични производствени и опаковъчни характеристики;

2. "размер (големина) на партидата" е количеството ѝ, изразено чрез масата (обема) на храната при непакетирани храни или брой единични потребителски или транспортни опаковки при пакетираните храни;

3. "проба" е определено количество храна (брой опаковки, маса, обем, екземпляри), избрано от партидата и предназначено за извършване на контрол върху качеството и безопасността на храната;

4. "промишлена опаковка" е опаковка, която обвива неопаквана храна, предназначена за продажба на едро или за допълнителна обработка (разфасоване, препакетиране, технологична обработка и др.), и не се предлага като единица на крайния потребител;

5. "заинтересовано лице" е собственикът или наемателят на обекта за производство или търговия с храни, на когото е издадено санитарно или ветеринарномедицинско разрешително от органите на държавния санитарен контрол или органите на държавния ветеринарно-санитарен контрол;

6. "обща проба" е част от партида, избрана от общата съвкупност на храната; тя се състои от отделни потребителски опаковки или от представителни количества при непакетираните

Повод за изследването: 1. държавен контрол ; 2. сигнал за опасни и некачествени храни на пазара; 3. разследване на възникнало хранително заболяване; 4. при съмнение за замърсяване на храни вследствие природни бедствия, промишлени аварии и други извънредни инциденти; 5. провеждане на съдебни експертизи; 6. по молба на физически и юридически лица.

Цел на изследването: 1. безопасност; 2. хранителна и биологична стойност; 3. съответствие с документите за производство или внос.

Вид на изследването: 1. органолептично; 2. физико-химично; 3. микробиологично; 4. паразитологично; 5. микотоксикологично; 6. токсикологично; 7. радиологично.

Характеристика на партидата:

1. ....
2. ....
3. ....

(външен оглед; съответствие на партидата храна с придружаващата я документация; състояние на опаковките на храната от партидата; органолептична оценка на храната; условия на съхранение на партидата храна)

Спирам реализацията на:

№	Вид храна	Количество	Условия, при които е спряна реализацията на храната
1.			
2.			
3.			
.....			

Присъствало заинтересовано лице или негов Съставил протокола:

представител при вземане на пробата:

Подпис:
Име:
Длъжност:
Присъствал свидетел при вземане на пробата:

Подпис:
Име:
Длъжност:
Отговорно лице за съхранение на спрените за реализация храни, получило копие от протокола:

Подпис:
Име:
Длъжност:

Подпис:
Име:
Длъжност:

Приложение 2 към чл. 8, ал. 2 чл. 8, ал. 2

Минимални количества за едната част от двойна лабораторна проба от храна по видове лабораторни анализи

Видове анализ		Мин. количество в g или cm ³
1.	Микробиологичен (бактериологичен, микологичен)	250
2.	Паразитологичен	250

3.	Химичен	300
4.	Токсикологичен	500
5.	Радиологичен	1000

Приложение 3 към чл. 9, ал. 1 чл. 9, ал. 1

Изисквания към техниката на вземане на проби от храни

1. Проби от течни хомогенни храни или течни хетерогенни маси, вкл. такива, образуващи емулсии (мляко, боза, растителни масла, емулсионни напитки и др.), се вземат след хомогенизиране на течността чрез многократно разбъркване и/или разклащане на съда.

2. Проби от храни с твърда, полутвърда, пастообразна или мажеща се консистенция се вземат от различни нива, най-малко от 10 места на опаковката (на повърхността, във вътрешността, около дъното и стените), с подходящ инструментариум.

3. Проби от храни с прахообразна, гранулоподобна или зърнеста консистенция и/или в насипно състояние се вземат по начина, описан в т. 2.

4. Проби от плодове и зеленчуци се вземат като отделни бройки (екземпляри) от различни места на транспортната опаковка.

5. Проби от храни с нееднородна, нехомогенна консистенция (готови ястия, туршии и др.) се вземат, като в общата, средната и в пробата за лабораторен анализ се запазват съотношения на компонентите, аналогични на съотношенията им в храната.

6. Проби от храни, разфасовани на дребно или опаковани в неделими херметични или други потребителски опаковки (до 2 kg), се вземат цели, без да се нарушава целостта на разфасовката, екземпляра или потребителската опаковка.

7. Храни в единични опаковки над 2 kg се отварят на място и се вземат количества от 0,200 до 1,0 kg по начин, указан в точките по-горе, в съответствие с приложение 2. Когато храните са затворени в херметични опаковки и са обработени термично за микробиологичен анализ, се взема цялата опаковка, без да се нарушава нейната цялост.

Приложение 4 към чл. 10 чл. 10

Изисквания към приборите, съдовете и инструментите за вземане на проби от храни

Приборите, инструментите и съдовете, които се използват при вземане на проби от храни, трябва да отговарят на следните условия:

1. Да са изработени от инертни в химическо отношение материали с антикорозионни свойства, устойчиви на въздействието на киселини, основи, алкохоли, дезинфекционни средства и други химически вещества, както и на високи и ниски температури.

2. Да не отделят вещества, влияещи върху химическия състав, действащи антисептично или променящи органолептичните показатели на храната.

3. Да осигуряват условия на съхранение, аналогични на изискващите се за конкретния вид храна, и да изолират от допълнителни физични, химични и механични влияния - въздух, светлина, влажност, температура и др.

4. Да не създават условия за допълнително размножаване на бактерии, микроскопични гъбички и др. и за продукция на техни токсини.

5. Да изолират храната в достатъчна степен от възможности за вторично биологично и химично замърсяване.

6. Да са здрави и да осигуряват запазването на целостта на пробата, както и да не допускат евентуалното ѝ изтичане, разсипване и разливане.

7. Да са свободни от механични замърсявания, добре подсушени, а в зависимост от предназначението на пробата - химически чисти или стерилни.

Приложение 5 към чл. 18, ал. 2 чл. 18, ал. 2

Орган на държавен контрол

.....
.....
гр. ....

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ...../.....г.

за .....

(вид храна)

с дата на производство..... г. и срок на годност .....

взета от обект ..... на ..... Г. ....

Въз основа на получените резултати от лабораторните анализи на храната се установи:

.....
.....

(съответствие на пробата храна с БДС, ТС, ТД, нормативни актове)

Приложение: протокол за изпитване ...../..... г. ...

Началник лаборатория: .....

(подпис)

.....

(име)

Заинтересовано лице
или негов представител,
получил копие от
заклучението:

Подпис:

Име:

Длъжност:

Връчил
заклучението:

Подпис:

Име:

Длъжност: